

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ НА ТРАНСПОРТІ УПОВНОВАЖЕНИМИ ОРГАНАМИ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

ADMINISTRATIVE AND LEGAL PRINCIPLES OF STATE CONTROL OVER TRANSPORT BY AUTHORIZED BODIES UNDER THE LEGAL REGIME OF MARTIAL LAW

Кононець В.П., д.ю.н., професор,
провідний науковий співробітник відділу організації наукової діяльності
Дніпровський державний університет внутрішніх справ
ORCID ID: 0000-0003-4433-3731

Важливим аспектом в діяльності державного механізму є забезпечення здійснення контролю на транспорті уповноваженими органами. Ця функція гарантується діяльністю уповноважених суб'єктів які уповноважені застосовувати санкції та притягувати до адміністративної відповідальності за порушення законодавства у сфері транспорту, що є необхідним як для теоретичної науки так і в практичній реалізації задля забезпечення захисної функції права та стабільного функціонування держави в умовах воєнного стану.

На підставі аналізу наукових джерел та правозастосовної практики у статті досліджується діяльність уповноважених правоохоронних й інших державних органів та правових інституцій щодо мінімізації правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху та експлуатації автомобільного транспорту, яка спрямована на виявлення, усунення або нейтралізацію загроз і небезпек, відвернення шкідливих наслідків, а також притягнення винних до відповідальності та забезпечення дієвого механізму організації публічного контролю на транспорті.

Наводиться концептуальне бачення законодавчого та виконавчого вдосконалення правового регулювання основних заходів досліджуваної сфери.

Констатується, що запобігання правопорушенням уповноваженими органами у досліджуваній сфері, має бути комплексним безперервним процесом, що враховує зміни, які відбуваються у сучасному суспільстві. Звертається увага на те, що сама система суб'єктів забезпечення безпеки на транспорті включає в себе широке коло суб'єктів як державної, так і недержавної належності, які так чи інакше беруть участь у цьому процесі. Однак їх діяльність повинна відповідати єдиній, цілеспрямованій державній політиці, і потребує координації у боротьбі зі злочинністю, яка на сьогодні потребує вдосконалення, оскільки, не в повній мірі відповідає вимогам часу та викликам у безпековому секторі.

Ключові слова: адміністративно – правові засади, контроль, дорожній рух, експлуатація, транспорт, адміністративна відповідальність, заходи, запобігання, уповноважені органи державної влади.

An important aspect of the state mechanism is ensuring that transport control is carried out by authorized bodies. This function is guaranteed by the activities of authorized entities that are authorized to apply sanctions and hold administratively liable for violations of legislation in the field of transport, which is necessary both for the theoretical science and in practical implementation to ensure the protective function of law and the stable functioning of the state under martial law.

Based on the analysis of scientific sources and law enforcement practice, the article examines the activities of authorized law enforcement and other state bodies and legal institutions to minimize offenses in the field of road safety and the operation of motor vehicles, which is aimed at identifying, eliminating or neutralizing threats and dangers, preventing harmful consequences, as well as bringing those responsible to justice and ensuring an effective mechanism for organizing public control over transport.

A conceptual vision of legislative and executive improvement of legal regulation of the main activities of the studied area is presented.

It is stated that the prevention of offenses by authorized bodies in the studied area should be a comprehensive continuous process that takes into account the changes taking place in modern society. Attention is drawn to the fact that the system of transport safety entities itself includes a wide range of entities, both state and non-state, which in one way or another participate in this process.

However, their activities must comply with a single, targeted state policy and require coordination in the fight against crime, which currently requires improvement, as it does not fully meet the requirements of the time and challenges in the security sector.

Key words: administrative and legal principles, control, road traffic, operation, transport, administrative responsibility, measures, prevention, authorized state authorities.

Наукова новизна дослідження полягає в доведенні особливо гострого питання щодо боротьби з правопорушеннями на транспорті. Разом з тим проблема залишається невирішеною. Досвід провадження політики щодо забезпечення організації контролю на транспорті уповноваженими органами, що встановлюють відповідальність, є необхідним в умовах воєнного стану.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аспекти здійснення контролю на транспорті правоохоронними органами привертала увагу таких науковців як Ю. Ю. Орлов, С. Ф. Константинов, Г. Ю. Рєпін, В. В. Арешонков, М. В. Кобець, Б. В. Жуков, С. Г. Стеценко, П. П. Артеменко, В. А. Кудінов та ін. Однак системно й комплексно мало досліджувалася з урахуванням правового режиму воєнного стану, оскільки сучасні умови передбачені значними перевезеннями різних вантажів військовими що ускладнює процес здійснення контролю за перевезенням вантажів та зловживаннями як з боку уповноважених органів так і інших осіб.

Синергія взаємодіючих органів в системі забезпечення контролю на транспорті в Україні, є важливим аспектом.

Контроль на транспорті здійснюється відповідними уповноваженими органами, до них відносяться:

- Національна поліція України;
- Державна служба України з безпеки на транспорті (Укртрансбезпека);
- Державна прикордонна служба України;
- Митна служба України;
- Органи місцевого самоврядування.

Основним правоохоронним органом є Національна поліція України, вона здійснює контроль за дотриманням Правил дорожнього руху, безпекою на дорогах, а також перевіряє документи водіїв та транспортних засобів. Національна поліція України має широкі повноваження у сфері контролю на транспорті, які визначені Законом України «Про Національну поліцію» та іншими нормативно-правовими актами.

Основні напрямки компетенції Національної поліції на транспорті є: забезпечення безпеки дорожнього руху, контроль за дотриманням Правил дорожнього руху, зупинка транспортних засобів для перевірки документів, технічного стану, виявлення порушень, оформлення матері-

алів про адміністративні правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху, регулювання дорожнього руху, у тому числі під час проведення масових заходів, аварій, стихійних лих, розслідування дорожньо-транспортних пригод, контроль за дотриманням громадського порядку на транспорті. Запобігання та припинення правопорушень на об'єктах транспортної інфраструктури (вокзали, аеропорти, тощо). Забезпечення безпеки пасажирів та працівників транспорту, виявлення та затримання осіб, які перебувають у розшуку, або підозрюються у вчиненні злочинів. Також однією з важливих функцій є контроль за перевезенням небезпечних вантажів та перевірка документів, що підтверджують право на перевезення небезпечних вантажів.

Національна поліція України регулює питання здійснення контролю на транспорті за допомогою низки наказів та інструкцій. Закон України «Про Національну поліцію» є основним законом що регламентує діяльність Національної поліції України в сфері контролю за транспортом. Однак виключно вузькі профільні накази та інструкції регулюють різні аспекти контролю за транспортом, включаючи перевезення небезпечних вантажів, реагування на правопорушення та використання транспортних засобів Національної поліції.

Наказ № 656 від 04.08.2018 «Про затвердження деяких нормативно-правових актів з питань дорожнього перевезення небезпечних вантажів», регулює правила дорожнього перевезення небезпечних вантажів. Наказ № 656 від 04.08.2018 Про затвердження деяких нормативно-правових актів з питань дорожнього перевезення небезпечних вантажів. Наказ МВС від 21.07.2022 р. № 449 «Про затвердження деяких нормативно-правових актів з питань організації спеціального навчання працівників дорожнього перевезення небезпечних вантажів», регулює питання організації спеціального навчання працівників дорожнього перевезення небезпечних вантажів[9,10]. Наказ МВС від 21.07.2022 р. № 449 «Про затвердження деяких нормативно-правових актів з питань організації спеціального навчання працівників дорожнього перевезення небезпечних вантажів»[11]. Наказ № 357 від 27.04.2020 «Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України», затверджує Інструкцію з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України. Наказ № 357 від 27.04.2020 Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України. Наказ від 07.09.2017 № 757 «Про затвердження Порядку використання і зберігання транспортних засобів Національної поліції України», затверджує Порядок використання і зберігання транспортних засобів Національної поліції України[12]. Наказ МВС від 24.11.2023 р. № 954 «Про затвердження Переліку вимог до закладів, що проводять підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації водіїв транспортних засобів, та кваліфікаційних вимог до спеціалістів, які здійснюють таку підготовку», регулює вимоги до закладів, що проводять підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації водіїв транспортних засобів, та кваліфікаційні вимоги до спеціалістів, які здійснюють таку підготовку.

Наказ МВС від 24.11.2023 р. № 954 «Про затвердження Переліку вимог до закладів, що проводять підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації водіїв транспортних засобів, та кваліфікаційних вимог до спеціалістів, які здійснюють таку підготовку» [3].

Воєнний стан суттєво впливає на роботу Національної поліції, зокрема, на контроль за транспортними засобами.

Цей фактор спричинено збільшенням кількості транспортних засобів, що використовуються для військових цілей, ускладнює контроль за їхнім технічним станом. Необхідність контролю за перевезенням гуманітарних вантажів та евакуацією населення. Ускладнення роботи на блокпостах. Відсутність ефективної координації з іншими органами, що здійснюють контроль за транспортом (наприклад, Укртрансбезпека, Державна митна служба). Низький рівень правової культури водіїв, що призводить до порушень правил дорожнього руху.

Таким чином діяльність органів Національної поліції є багатопрофільною, і саме здійснення контролю за транспортними засобами потребує вирішення проблемних аспектів та комплексного підходу, включаючи покращення матеріально-технічного забезпечення, підвищення кваліфікації працівників поліції в умовах воєнного стану.

Державна служба України з безпеки на транспорті (Укртрансбезпека), контролює дотримання законодавства у сфері автомобільного, залізничного, авіаційного та морського транспорту. В умовах правового режиму воєнного стану, у зв'язку з закриттям повітряного простору та річкових і морських перевезень, до компетенції залишилося дотримання законодавства у сфері автомобільного та залізничного транспорту. Державна служба України з безпеки на транспорті перевіряє технічний стан транспортних засобів, дотримання правил перевезення вантажів та пасажирів, а також ліцензійну діяльність перевізників.

Державна служба України з безпеки на транспорті (Укртрансбезпека) є центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань безпеки на транспорті.

Відповідні статті та нормативно-правові акти:

Закон України «Про транспорт», Закон України «Про автомобільний транспорт», Закон України «Про залізничний транспорт», Положення про Державну службу України з безпеки на транспорті[2].

Діяльність щодо здійснення контролю Державною службою України з безпеки на транспорті (Укртрансбезпека) регламентовано низкою наказів та інструкцій, які регулюють її діяльність та діяльність суб'єктів транспортної галузі. Ці нормативно-правові акти визначають порядок здійснення контролю, встановлюють вимоги до безпеки перевезень, а також регламентують інші аспекти роботи транспорту в Україні. Наказ Укртрансбезпеки № 505 від 13.10.2022 «Про застосування засобів фото- і відеофіксації посадовими особами Державної служби України з безпеки на транспорті». Наказ регулює порядок застосування засобів фото- і відеофіксації під час здійснення контрольних заходів працівниками Укртрансбезпеки.

Наказ Укртрансбезпеки № 505 від 13.10.2022 Про застосування засобів фото- і відеофіксації посадовими особами Державної служби України з безпеки на транспорті – Укртрансбезпека.

Наказ, Інструкція від 27.09.2021 № 512 «Про затвердження інструкцій з оформлення уповноваженими посадовими особами Державної служби України з безпеки на транспорті матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері безпеки на автомобільному транспорті», затверджує інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері безпеки на автомобільному транспорті.

Укртрансбезпека здійснює контроль за дотриманням норм безпеки, видає ліцензії та дозволи, а також застосовує адміністративні стягнення до порушників. Для здійснення контролю Укртрансбезпека використовує сучасні технічні засоби, такі як системи автоматичного зважування в русі (WIM).

В умовах війни Державна служба України з безпеки на транспорті (Укртрансбезпека) стикається з низкою серйозних проблем, які ускладнюють її роботу з контролю

за безпекою на транспорті. Це пов'язано першочергово зі змінами в логістиці, оскільки необхідно у зв'язку з ракетними обстрілами здійснювати переорієнтацію транспортних потоків на західні кордони України, що створює додаткове навантаження на пункти пропуску. Збільшення обсягів перевезень гуманітарної допомоги та військових вантажів.

Державна прикордонна служба України, в рамках своїх повноважень здійснює контроль на державному кордоні, перевіряючи документи осіб та транспортних засобів, а також вантажі, що переміщуються через кордон.

Митна служба України, здійснює контроль за переміщенням товарів через митний кордон, перевіряє митні декларації та інші документи, а також контролює сплату митних платежів.

Органи місцевого самоврядування в межах своїх повноважень, можуть здійснювати контроль за дотриманням правил паркування, організацією дорожнього руху та іншими питаннями, що стосуються місцевого транспорту.

Також, варто зазначити, що в Україні планується впровадження нової електронної системи контролю за транспортом «Інспектор», яка допоможе автоматизувати перевірки вантажівок і автобусів та підвищити безпеку на дорогах. Система передбачає переведення процесу перевірок у цифровий формат, що дозволить зменшити час на

проведення інспекцій та підвищити їхню ефективність. «Інспектор» має автоматизувати збір та аналіз даних про транспортні засоби, водіїв та вантажі, що дозволить швидше виявляти порушення.

Система дозволить ефективніше контролювати технічний стан транспортних засобів, дотримання правил перевезення вантажів та пасажирів, а також режим праці та відпочинку водіїв. Планується інтеграція «Інспектора» з іншими державними інформаційними системами, що дозволить отримувати необхідну інформацію в режимі реального часу.

Актуальність теми зумовлена вимогами сучасної практичної роботи правоохоронців, необхідністю широкого впровадження новітніх технічних засобів та належного використання інновацій. Питання технічного забезпечення правоохоронців є завжди актуальним. Розкриття та розслідування правопорушень неможливо уявити без отримання певної доказової інформації отриманої технічними засобами фіксації правопорушень. Можливість фіксації та збору доказів з місць скоєння правопорушень сприятиме як розкриттю, так і профілактиці правопорушень. Важливо, що б поліція під час розслідування правопорушень розуміла певні аспекти захисту прав людини. Щоб не створювати невинуватих упереджень щодо своєї роботи, поліція повинна уважно ставитися до «чутливих» питань захисту прав в процесі виконання своїх завдань.

ЛІТЕРАТУРА

1. Наказ № 656 від 04.08.2018 «Про затвердження деяких нормативно-правових актів з питань дорожнього перевезення небезпечних вантажів». Офіційний вебпортал парламенту України Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1041-18#Text>.
2. Офіційний сайт Департаменту комунікації МВС України. URL: <https://mvs.gov.ua> (дата звернення: 17.05.2022).
3. Бакутін Є. І. Адміністративно-правове регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень : дис. канд юрид. наук: 12.00.07 – НАВС. Київ, 2021. 252 с.
4. Коллер Ю. С. Державний контроль у сфері транспортної безпеки. Транспортна безпека: правові та організаційні аспекти : матеріали XV міжнар. науково-практичної конференції (в авторській редакції) (м. Кривий Ріг, 13 листопада 2020 року). Кривий Ріг, 2020. С. 142. URL: <http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/33027/1>
5. Портал МВС України. URL: <https://mvs.gov.ua> (дата звернення: 17.05.2022).
6. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. N 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 17.05.2022).
7. Собакарь А. О. Принципи державного контролю за безпекою руху транспортних засобів. Транспортна безпека: правові та організаційні аспекти : матеріали XV міжнар. науково-практичної конференції (в авторській редакції) (м. Кривий Ріг, 13 листопада 2020 року). Кривий Ріг, 2020. С. 237.
8. Про затвердження Порядку використання і зберігання транспортних засобів Національної поліції України : Наказ МВС України від 07.09.2017 № 757. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1198-17#Text>
9. Про автомобільний транспорт : Закон України від 05.04.2001 р. № 2344-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2344-14> (дата звернення: 17.05.2022).
10. Наказ МВС від 24.11.2023 р. № 954 "Про затвердження Переліку вимог до закладів, що проводять підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації водіїв транспортних засобів, та кваліфікаційних вимог до спеціалістів, які здійснюють таку підготовку", регулює вимоги до закладів, що проводять підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації водіїв транспортних засобів, та кваліфікаційні вимоги до спеціалістів, які здійснюють таку підготовку. Офіційний вебпортал парламенту України Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2161-23#Text>.
11. Наказ МВС від 24.11.2023 р. № 954 "Про затвердження Переліку вимог до закладів, що проводять підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації водіїв транспортних засобів, та кваліфікаційних вимог до спеціалістів, які здійснюють таку підготовку". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2161-23#Text>.